
Zlatko Miliša – Višnja Milačić

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU SLOBODNOG VREMENA MLADIH

Prof. dr. sc. Zlatko Miliša – prof. Višnja Milačić

UDK: 316.77 : [175 + 379.8]"377"-053.6(497.5)

Stručni rad

Istraživanje iz Zadra prezentirano u ovom radu za predmet ima proučavanje uloge medija u odnosu na slobodno vrijeme mladih. Rezultati istraživanja ukazuju na upozoravajuću činjenicu da se vrijeme (sve većeg dijela) mladih provedeno pred ekranima (televizora, mobitela i računala) izjednačilo (negdje i prekoračuje) s vremenom boravka u školi. Nazastupljenija orijentacija mladih u slobodnom vremenu je na dokoličarenje (gledanje televizora, surfanje po internetu, slušanje radija, čitanje revija, časopisa, izležavanja, lutanja po gradu, trgovačkim centrima i sl.), orijentacija na zabavu (odlazak na zabavne koncerte, izlazak u diskoklubove, odlazak na kućne zabave), obiteljska orijentacija (odlazak u crkvu, sudjelovanje u tradicijskim igrama tj. obiteljskim igrama i briga o kućnim ljubimcima), orijentacija na sport (aktivno, rekreativno bavljenje sportom, odlazak na sportske priredbe) i najmanje kulturna orijentacija (odlazak u kazalište, posjećivanje izložbi, čitanje knjiga, posjećivanje tečajeva...). Rezultati iz našeg posljednjeg istraživanja pokazuju da gotovo jedanaest posto učenika završnih razreda osnovnih škola u Zadru dnevno više od pet posto vremena proboravi ispred računala, dvadeset pet posto njih je više od sat i trideset minuta uz mobitel, a da dvanaest posto neselektivno gleda televizijske programe. Oni su već postali mali medijski ovisnici. Znajući da u medijima ima sve više zabavnog ali i manipulativnog sadržaja, posljedice su sve pogubnije za njihov kreativni izričaj. To je iznimno važan argument u prilog tezi da nam trebaju stručnjaci iz oblasti medijske pedagogije. Na žalost, tek neki teološki i nastavnički fakulteti imaju taj kolegij. U tom kontekstu su velike obveze znanstvenika i stručnjaka kod otkrivanja svih kontroverzi razvoja tzv. novih medija, a to znači i u odgoju mladih za kreativno korištenje slobodnovremenskih aktivnosti.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, mediji, dokoličarenje.

* * *

I. Ambivalentna uloga medija

Danas je nemoguće razmatrati bilo kakve aspekte života mladih izvan konteksta utjecaja medija. Oni sve više potiskuju druge agense socijalizacije mladih (škola, obitelj, crkva...) i utječu na formiranje životnih stilova. Međutim, čini se da je odgojnih sadržaja sve manje, a manipulativnih sve više. Razmatrajući brojne izvore i oblike manipulacije djecom putem medija nameće nam se i pitanje da (li) je kultura mladih svojim važnim dijelom kolonizirana medijskom kulturom. Pozivajući se na brojne međunarodne autoritete, Tafta zagovara tezu da opće obrazovanje gubi na značenju kao i kultura znanja, a da je na djelu «privođenje mase novinarskoj populaciji i intelektualnoj tiraniji».¹ Prema njemačkom autoru T. Bernhardu, čovjek današnjice se boji samostalno kreirati svoje slobodno vrijeme jer je «izmanipuliran u svom radnom vremenu i zbog toga se gubi u slobodnom vremenu, nema svoj izbor...».²

Suvremeno je društvo obilježeno sofisticiranom informacijskom tehnologijom i komunikacijom, kojom se otvaraju nesagledive mogućnosti učinkovite suradnje učenika i nastavnika, dostupnosti informacija, cjeloživotnog obrazovanja itd. S druge strane, postoji sve više argumenata da tisak, radio, TV program, internet nude više zabavnog negoli informativnog, obrazovnog ili znanstvenog sadržaja. Međutim, autori u ovom tekstu upozoravaju da se situacija pogoršava jer (novi) mediji sve više manipuliraju potrebama svih populacijskih segmenata društva, a poglavito mladih. Mediji su pod pritiskom da (stalno) proklamiraju nove proizvode. Oni su pod tiranijom tržišta. Pored informativno-obrazovnog sadržaja medija, zabavni sadržaj medija je često na granici senzacionalizma. Brojni su primjeri manipulacije potrebama mladih putem raznovrsnih medija (bestsellera, listova za tinejdžere, reklama...). Najagresivniji oblik manipulacije odvija se putem interneta. Sve su učestalija prikazivanja brutalnih scena nasilja, a sve postaje kao ritual uzbudljive zabave.

1 A. TAFRA, *Obrazovanje potrošača*, u: *Metodički ogledi*, vol. 11 (2004.), br. 2., str 60.

2 T. BERNHARD, *Der Keller*, DTV- B.R.D., Berlin, 2002., str. 76.

U medijima se ogledava i stvara stanje i kretanje jednog društva, a najnegativnije posljedice nastaju sa tabloidizacijom medija.³ Pored informativno-obrazovnog sadržaja, zabavni sadržaj često je na granici senzacionalizma, ili upravo u funkciji indoktrinacije i/ili manipulacije. Zato medijska komercijalizacija dokolice vodi ka pogubnim odgojnim posljedicama, posebno kod mlade generacije. Dokoličarenje postaje sve popularniji trend opuštanja mlade generacije. To se podudara sa istraživanjima dr. Vlaste Ilišin koje je provela na uzorku od 1000 tinejdžera. Ono pokazuje da je dokolica djece dominantno impregnirana sadržajima masovne kulture jer djeca su najviše pored malih ekrana u slobodnom vremenu.⁴ Elektronički mediji (s određenim sadržajima i/ili emisijama) poprimaju najsofisticiraniji oblik manipuliranja nad mladima i vode (ne)izravno u ovisnosti o različitim (s)tvarima jer afirmiraju oslobađanje od rada u dokoličarenju.⁵ Mladi s lakoćom prihvaćaju nove tehnologije i navedene promjene. Djeca koja, primjera radi, na televiziji ne vide ono što drugi vide ili „koja ne surfaju po stranicama po kojima surfaju drugi, osjećaju se uskraćenima da će biti percipirani kao manje vrijedni.“⁶

Noam Chomsky je među prvima javni progovorio o medijima u sustavu indoktrinacije mladih i posljedicama tog «povlačenja» mladih u svijet privatnosti.⁷ Raskrinkati cilj manipulatora znači otkriti raspirivača «kontrole misli» - vlasnika medija, ulogu reklamiranja i medijske propagande i/ili vrijednosti koje oni propagiraju. Idealna je slika kada je slika pojedinca zaokupljena nečim nesadržajnim. Manipulator želi ugušiti dječju kreativnost i kritičnost, a svi bi trebali biti «pasivni potrošači».⁸ Mediji sve više postaju glavni agens socijalizacije iz čega istiskuju školu, obitelj itd., te tako utječu na cjelokupno formiranje vrijednosti i stilova ponašanja mlade

3 T. A. BAUER, *Mediji za otvoreno društvo*, Icej, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2007., str. 14, 18.

4 V. ILIŠIN – A. BOBINAC-MARINOVIĆ – F. RADIN, *Djeca i mediji*, Zagreb, 2001., str. 151.

5 Dokoličarenje danas sve više postaje način zabave kroz svojevrsni bijeg od organiziranog rada u kojemu pojedinac sve manje sam participira ili samostalno odlučuje o njegovu korištenju. Ono se je „otrgnulo“ ranijem poimanju kreativnog izražavanja u slobodnom vremenu. (Miliša, 2006). Dokoličarenje sve više postaje prepoznatljiviji potrošački stil ponašanja, posebno mladih i uglavnom podrazumijeva pasivni odnos prema ponuđenim sadržajima. Nije li jedan od problema mladih o kojemu se puno govori, a malo istražuje - višak dosade i manjak ambicija.

6 T. A. BAUER, *Mediji za otvoreno društvo*, str. 104.

7 Usp. N. CHOMSKY, *Mediji, propaganda i sistem*, Tri-dva-jedan, Zagreb, 2002., str. 130.

8 Usp. *isto*, str. 32.

generacije.⁹ Paradoks suvremenog društva sastoji se i u zaključku da pod naletom suvremenih tehnologija i novih medija ima sve više argumenata za tvrdnju da živimo u društvu socijalno izoliranih pojedinaca.

Poznati su rezultati novijih istraživanja koji ukazuju na činjenicu da se vrijeme provedeno pred ekranima (televizora, mobitela i računala) izjednačilo (negdje i znatno prekoračuje) s vremenom boravka u školama. Školski psiholozi upozoravaju da prekomjerno gledanje televizije vodi sindromu ADD (attention deficit disorder) ili poremećaju pažnje, što će postati sindromom informacijskoga doba pogubnim za one najmlađe.¹⁰

2. Pregled istraživanja slobodnog vremena mladih u Zadru

U ispitivanju provedenom u prosincu 2003. godine, na uzorku od 319 učenika i studenata Sveučilišta u Zadru dobili smo podatak koji govori da mladi smatraju obvezom društvene zajednice osiguravanje uvjeta za kreativnim izražavanjem potencijala svoga naraštaja.¹¹

Učestalost provođenja slobodnog vremena mladih na opisan način (rangirano od najveće prema najmanjoj učestalosti):

Rang	Čestica	Aritmetička sredina	Okvirna kategorija
1	slušam glazbu	4,294872	često i vrlo često
2	razgovaram s prijateljima telefonom ili SMS-om	4,160883	
3	informiram se o dnevnim događajima (novine, TV i sl.)	3,629747	
4	gledam TV	3,557994	

9 Usp. Z. MILIŠA, *Manipuliranje potrebama mladih*, MarkoM, Zagreb, 2006., str. 26.

10 Više o tome vidi u: DŽ. HADŽISELIMOVIĆ, (Video)medijska pismenost, manipulacija, ovisnost, u: *Metodički ogledi*, sv. 32 (2004.), br. 1.

11 Više o tome vidi u: Z. MILIŠA i suradnici, *Zašto Zadru treba Centar za mlade*, Gradska knjižnica, Zadar, 2004.

5	sastajem se s prijateljima izvan kuće i kafića (npr. u kvartu)	3,462264	ponekad
6	posvećujem pozornost vlastitom izgledu (kozmetika, garderoba...)	3,444795	
7	boravam po kafićima	3,414013	
8	posjećujem prijatelje (kućne posjete)	3,402556	
9	idem po zabavama (tulumi, rodendani)	3,288401	
10	vtim se po kući (spremam, čistim, perem..)	3,069620	
11	čitam knjige	3,061489	
12	odlazim u diskoteke/noćne klubove	2,996825	
13	ne radim ništa posebno (izležavam se...)	2,981013	
14	idem u kino	2,959119	
15	čitam «lako štivo» (stripovi, križaljke...)	2,891720	
16	lutam po trgovinama i razgledavam	2,822785	
17	igram društvene igre (karte, tombolu, šah..)	2,758065	
18	odlazim na kazališne predstave, koncerte	2,709779	
19	koristim internet za zabavu (chat i sl.)	2,662461	
20	sviram, pjevam	2,611987	

U tom istraživanju¹² najučestalije korištenje slobodnog vremena jesu impregnirani sadržajima glazbe, medijima, druženja s prijateljima i dokoličarenjem. Većina srednjoškolaca i studenata u tom istraživanju u slobodnom vremenu usmjerena je na druženje i zabavu, a odmah poslije toga na dokoličarenje. Nažalost, najmanje su učestale aktivnosti vezane uz usmjerenost na kulturno umjetničke sadržaje. Iz ovoga je vidljivo da upravo ono što možemo smatrati nekom vrstom «negativne» orijentacije u korištenju slobodnog vremena, najdominantnije zastupljeno kod mlade generacije. Ne treba posebno napominjati koje su moguće posljedice ovakvog korištenja slobodnog vremena, te koliko su upravo ovakve aktivnosti vezane uz početke delikventnog, ovisničkog i drugih oblika problematičnog ponašanja mladih, ali i uz psihološke probleme (depresivnost, anksioznost...) i socijalizacijske probleme (neprikladnost, izoliranost, alijenacija...). Kakve su implikacije nepostojanja slobodnovremen-

12 Vidi isto.

skih aktivnosti na uzrastu osnovaca, navodimo u drugom istraživanju u Zadru.

U istraživanju školske 2004./2005. godine sudjelovalo je 204 učenika (96 dječaka i 108 djevojčica) osnovne škole „Petar Preradović“ u Zadru.¹³ Ispitivanjem su obuhvaćeni svi učenici sedmih i osmih razreda u dobnom rasponu od 12 do 14 godina. Na osnovi otvorenog pitanja o važnosti izvanškolskih aktivnosti utvrđeno je da je za sedamdeset posto učenika organizacija slobodnog vremena vrlo važna, šesnaest posto navodi da je za njih to važno i nevažno, dok je za samo četrnaest posto struktura slobodnog vremena nevažna. Očigledno je da adolescenti pokazuju interes za provođenje slobodnog vremena koje će biti ispunjeno određenim njima prihvatljivim sadržajem. Kao sadržaj aktivnosti u načelu se navode športske aktivnosti, pohađanje vjeronauka, različiti tečajevi, tipa ples, strani jezici, te zabava na računalima (internet i kompjutorske igre). Ispitujući određene indikatore krize identiteta mladih na tom uzorku utvrđeno je da mladi koji imaju lošiju sliku o sebi, izraženije traže izvannastave i izvanškolske aktivnosti. Naime, nastava kombinirana s izvannastavnim sadržajima koji bi omogućili rasterećenje, rezultirala bi manjim otporom (te skupine mladih) prema samome nastavnom procesu. Formiranjem centara za mlade omogućilo bi se upravo rasterećenje, a povratno i sintezu s nastavnim sadržajima. Zato u svijetu postoje centri i kuće za mlade u kojima su sadržaji okrenuti interesima i potrebama mladih.

Ove rezultate uspoređujemo s istraživanjem Elke Zeijl pod nazivom „*Slike slobodnog vremena adolescenata*“,¹⁴ u kojem se daje komparativna analiza značenja slobodnih aktivnosti u Nizozemskoj i SAD-u a donose se i snažni argumenti u razlikovanju i negativnim implikacijama neorganiziranog slobodnog vremena, u odnosu na organizirane aktivnosti u školi i izvan škole.¹⁵ Ispitivanje je provedeno u Nizozemskoj na uzorku osnovaca (N = 927) i u njemu se snažno sugerira potreba za osnaženjem odgojnih vrijednosti u svim izvanš-

13 Više o tome vidi u: M. KLARIN – Z. MILIŠA – J. VRKIĆ-DIMIĆ, *Izvanškolske potrebe mladih grada Zadra*, Znanstvena knjižnica, Zadar, 2006.

14 Više o tome vidi u: E. ZEIJL, Young Adolescents Lesoure Petterns, u: *Society and Leisure*, vol. 24, (2001.), br. 2, str. 374-402.

15 Usp. *isto*, str. 380-382.

kolskim aktivnostima. To su temeljna pitanja i zahtjevi za budućnost «društva znanja» i razvijanja «intrinzične motivacije».¹⁶

Škola je definitivno izgubila odgojni potencijal. Za razliku od mnogih postsocijalističkih država Hrvatska i dalje uporno traži odgovore u načinima aktiviranja mladih unutar institucija, umjesto u alternativnim programima i ponajprije izvaninstitucionalnim odgojem i obrazovanjem. Zbog toga mislimo da bi svaka županija trebala imati svoj centar za mlade u kojemu bi oni sami kreirali sadržajno i koncepcijski svoje aktivnosti. Stručnjaci i lokalna vlast trebali bi biti samo kao servis. Njihova temeljna svrha je širenje spektra motiva i udovoljavanje njima, te potvrđivanje da je odgojna uloga komplementarna s obzirom na roditeljski odgoj, školu i izvanstandardne oblike rada s mladima.

Višak dosade, a manjak ambicija neki nazivaju novim porokom mladih. Ako je to njihov porok onda je naš što im moraliziramo i ne otvaramo prostore u kojima će sami sadržajno kreirati svoje sklonosti i time se uvoditi u promjene užeg i šireg društvenog miljea, a ne da samo budu izvršitelji zadataka, i to u školskim okvirima. Suvremena je znanost pokazala da su doista institucije kao što je škola, domovi za mlade i sl. izgubile utrku glede privlačnosti za mlade u odnosu na izvaninstitucionalni angažman mladih.

U istraživanju o društvenom položaju, problemima i potrebama mladih grada Zadra (a koje je realizirano u svibnju i lipnju 2006. godine) sudjelovalo je 1000 ispitanika prosječne dobi od 21 godinu, a obuhvaćene su kategorije učenika srednjih škola, studenata, zaposlenih i nezaposlenih mladih ljudi. Navodimo neke zanimljive dijelove iz tog istraživanja.¹⁷ Kada je riječ o kvaliteti i kvantiteti slobodnog vremena mladih ljudi, pokazalo se da ukupno 66% mladih u Zadru nije zadovoljno načinom provođenja slobodnog vremena. Jedan dio (23%) smatra da u njihovoj blizini nema adekvatnih mjesta za provođenje slobodnog vremena, a podjednak broj mladih smatra da nema dovoljno slobodnog vremena ili da nemaju dovoljno nov-

16 Usp. *isto*, str. 394-395.

17 Više o tome vidi u: V. MLINAREVIĆ – Z. MILIŠA – A. PROROKOVIĆ, Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavnoskih gradova i Zadra, u: *Pedagojska istraživanja*, 4 (2007.), 1, str. 81-101.

ca za kvalitetnije provođenje slobodnog vremena. Ovi podaci slažu se s nalazima koje je dobila autorica Vrkić-Dimić (2005.), na uzorku od 415 studenata Sveučilišta u Zadru.¹⁸ Došla je do vrlo sličnih podataka kao i kod ranijih istraživanja. Naime, najčešće aktivnosti studenata u slobodnom vremenu jesu druženje s prijateljima, potom slijede praćenje TV i radio programa te slušanje glazbe. Ona je ispitivala stvarne i željene aktivnosti u slobodnom vremenu. Razlozi zbog čega studenti nisu aktivniji u nastojanju da poboljšaju kvalitetu načina provođenja slobodnog vremena jesu materijalni razlozi, zatim nedostatak slobodnog vremena, te nedostatak samopouzdanja. Ovaj čimbenik se pokazao značajnim za kvalitetu provođenja izvanastavnih aktivnosti,¹⁹ te socijalne interakcije među vršnjacima u istraživanju dr. Mire Klarin.²⁰

Vratimo se gore navedenom istraživanju ne reprezentativnom uzorku mladih zadrana (N = 1000). Rezultati su pokazali da mladi ljudi svoje slobodno vrijeme najviše «troše» u kafićima, te provode u pasivnim oblicima zabave, kao što je gledanje TV-a, slušanje radija i čitanje novina. Tu je opet vidljiva ogromna uloga medija koja, kako smo vidjeli, korespondira s dokoličarenjem ili kreiranjem slobodnog vremena mladih. Najmanje su zastupljeni kulturni i društveno angažirani sadržaji. Zanimljiva je činjenica da na pitanje gdje sebe vide u željenim aktivnostima slobodnog vremena opet na prvo mjesto stavljaju «kafiće». Mnogi drugi autori dobili su slične rezultate, te istaknuli činjenicu da mladi iznimno nekvalitetno provode svoje slobodno vrijeme. Mlinarević u svome članku, dolazi do podataka da su mladi i u Slavoniji (kao i sve skupine mladih u Zadru) najčešće okrenuti druženju s prijateljima, dokoličarenju, odnosno zabavi.²¹ Kao što je rečeno, nazastupljenija je orijentacija na dokoličarenje (gledanje televizora, surfanje po internetu, slušanje radija, čitanje revija, časopisa, novina sve do izležavanja ili lutanja po gra-

18 Više vidi u: M. KLARIN – Z. MILIŠA – J. VRKIĆ-DIMIĆ, *Izvanškolske potrebe mladih grada Zadra*, str. 86.

19 Kako smo prije napomenuli. Usp. Z. MILIŠA i suradnici, *Zašto Zadra treba Centar za mlade*, str. 181.

20 Vidi u: M. KLARIN – Z. MILIŠA – J. VRKIĆ-DIMIĆ, *Izvanškolske potrebe mladih grada Zadra*.

21 Usp. V. MLINAREVIĆ – Z. MILIŠA – A. PROROKOVIĆ, *Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavnoskih gradova i Zadra*, str. 92.

du, trgovačkim centrima i sl.), pa orijentacija na zabavu (odlazak na koncerte, izlazak u diskoklubove, odlazak na kućne zabave), obiteljska orijentacija (odlazak u crkvu, sudjelovanje u tradicijskim igrama tj. obiteljskim igrama i briga o kućnim ljubimcima), orijentacija na sport (aktivno ili rekreativno bavljenje sportom, odlazak na sportske priredbe) i kulturna orijentacija (odlazak u kazalište, posjećivanje izložbi, čitanje knjiga, posjećivanje tečajeva...).

Slobodni izbor, umjesto da zavisi o osobnosti svakog pojedinca, o njegovim navikama i interesima, često biva uokviren u kontekst u kojemu se kreativnost u izvanškolskim aktivnostima mladih sputava ili se ostvaruje stihijski, tj. neselektivno se odabire voljom drugih.²² Gore spomenuti rezultati istraživanja ukazuju na potrebu postojanja veće društvene ponude organiziranih aktivnosti, odnosno izražene potrebe mladih za izvanškolskim angažmanom. Rezultati istraživanja u Zadru su pokazali da mladi (starijeg uzrasta) i dalje najviše preferiraju izlaske u kafiće i kao takva to je prva na listi najpoželjnijih aktivnosti. To je očigledno segment slobodnog vremena koje mladi ne bi željeli mijenjati i može se interpretirati kao naviknuti model ponašanja, jer im se desetljećima ne nudi ništa njima zanimljivo i nisu sami bili u mogućnosti odlučivanja. Ovakvi rezultati su i sasvim očekivani, budući da su kafići i dalje primarno, a ponekad i jedino mjesto, gdje mladi pokušavaju ostvariti svoje potrebe za društvenim životom i upoznavanjem općenito. Također su izrazili i svoju potrebu za češćim izlaženjem na koncerte, jer dio njih sigurno nema materijalne mogućnosti za posjete koncertima izvan mjesta boravka, a prisutna je i činjenica nedostatka koncertnih priredbi u Zadru (misli se prije svega na zabavnu glazbu, te trendovsku glazbu koju mladi preferiraju). Mladi bi, također, puno češće išli na izlete i boravili u prirodi, te se bavili hobijima i odlazili u kino. Među različitim aktivnostima mladih u Zadru na prvom mjestu su izlasci u kafiće, na drugom gledanje televizije, a treće i četvrto mjesto zauzimaju slušanje radija i čitanje novina. To je još jedan argument koji govori kako mediji značajno utječu na kreiranje slobodnog vremena mladih.

22 Više o tome vidi u: V. PREVIŠIĆ, *Izvanastavne aktivnosti i stvaralaštvo*, Školske novine, Zagreb, 1987.

2.1. Rezultati istraživanja na uzorku osnovnoškolaca – svibanj 2008 godine

Zadaci ovog posljednjeg (neobjavljenog) istraživanja su: utvrditi koliko učenici prosječno dnevno gledaju TV, koje televizijske programe najčešće gledaju, razgovaraju li s roditeljima o sadržajima koji se nude u medijima; zatim, utvrditi koliko prosječno dnevno koriste internet, koje internet stranice najčešće posjećuju, kontroliraju li ih roditelji dok su na internetu, da li se mogu suzdržati od televizije, interneta i mobitela te da li su voljni sudjelovati u programu „Igram dva tjedna bez televizije, interneta i mobitela.” Za potrebe ovog rada izdvajamo iz anketnog upitnika sljedeća područja: socijalna obilježja ispitanika (spol, razred, obrazovanje oca i majke), podaci o učestalosti korištenja pojedinog medija, razgovor s roditeljima o sadržajima koji se nude u medijima i način provođenja slobodnog vremena ispitanika.

Anketiranje je provedeno u svibnju 2008. godine. Uzorak je formiran kombinacijom kvotnog i slučajnog zbora, (kvotni uzorak s obzirom na razred, slučajni odabir unutar kvote). Uzorak učenika realiziran je u tri osnovne škole u Zadru: OŠ „Smiljevac“, OŠ „Stanovi“ i OŠ „Petar Preradović“. U svakoj školi izabrana su po dva VII. razreda i dva VIII. razreda. Ukupno u sve tri škole s dvanaest razrednih odjeljenja bilo je 227 ispitanih učenika/ka.

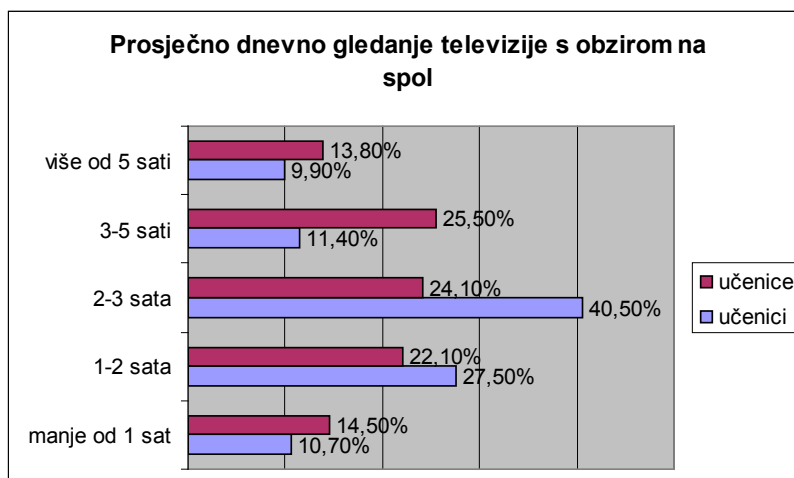
2.2. Rasprava

Najveći broj učenika je onih čiji je otac završio srednju školu (60%), zatim visoka (17,10%), viša (14,50%), znanstveni stupanj (3,30%), osnovna (2,90%), nepotpuna osnovna škola (2,20%). Jednako tako, najveći je broj učenika čija je majka završila srednju školu, (59,60%), zatim viša (19,30%), visoka (11,60%), osnovna (5,50%), znanstveni stupanj (2,90%) te nepotpuna osnovna (1,10%). U svezi pitanja koliko u prosjeku provode vremena gledajući televizor zabrinjava postotak da više od pet sati gleda čak 12 posto učenika/ka, a dodatnih 18.8 posto od 3-5 sati.

Koliko vremena, u prosjeku, provedete gledajući TV?		
	N	%
manje od 1 sat	35	12,7
1-2 sata	68	24,6
2-3 sata	88	31,9
3-5 sati	52	18,8
više od 5 sati	33	12,0

Intrigantan je podatak, da prema iskazu djece, njihovi roditelji znatno manje provode uz „male ekrane“, tj., „svega“ 4.3% provodi više od pet sati, a 9,4% provodi od 3 do 5 pet sati.

Koliko vremena, u prosjeku, vaši roditelji provedu gledajući TV?		
	N	%
manje od 1 sat	70	25,3
1-2 sata	104	37,5
2-3 sata	65	23,5
3-5 sati	26	9,4
više od 5 sati	12	4,3

Dobiveni rezultati pokazuju da učenici u najvećem postotku (40,50%) gledaju televiziju 2-3 sata dnevno, dok učenice u najveće postotku (25,50%) gledaju televiziju 3-5 sati dnevno. Na pitanje koje programe najviše gledaju, odgovori su navedeni ovim redoslijedom: sportski sadržaji, serije, zabavni sadržaji, igrani filmovi i tek 4.7 posto izjavljuje da najčešće gleda obrazovne, što nije ni čudo jer istih ima najmanje. Učenici u najvećem postotku (40,50%) gledaju televiziju 2-3 sata dnevno, dok učenice u najveće postotku (25,50%) gledaju televiziju 3-5 sati dnevno. Učenice u najvećem postotku (45,50%) gledaju serije, a učenici u najvećem postotku (48,90%) sportske programe (što je i očekivano jer televizor u sobi ima 53.8 ispitanika). Njih 39.7% izjavilo je da sami gledaju, a 32.5% s bratom ili sestrom, pa tek onda s roditeljima i najmanje s prijateljima. Slijede interesantni odgovori glede komuniciranja tijekom ili poslije (po) gledanih sadržaja u medijima.

Razgovaraš li s roditeljima o sadržajima koji se nude u medijima?		
	N	%
često	34	12,3
ponekad	174	62,8
nikad	69	24,9

Samo četiri posto naših ispitanika je izjavilo da nema mobitel odnosno pet posto svoje računalo. Na pitanje o dužini korištenja mobitela, opet imamo krajnje zabrinjavajuće podatke.

Koliko minuta dnevno provodiš koristeći mobitel		
	N	%
manje od 30 min.	84	31,0
do 30 min.	56	20,7
od 31 do 60 min.	40	14,8
od 61 do 90 min.	24	8,8
preko 91 min.	67	24,7

Slijede doista zabrinjavajući podatci koliko učenika/ca koriste dnevno internet.

Koliko vremena, u prosjeku, provediš na internetu?		
	N	%
manje od 1 sat	99	36,8
1-2 sata	61	22,7
2-3 sata	57	21,2
3-5 sati	23	8,5
više od 5 sati	29	10,8

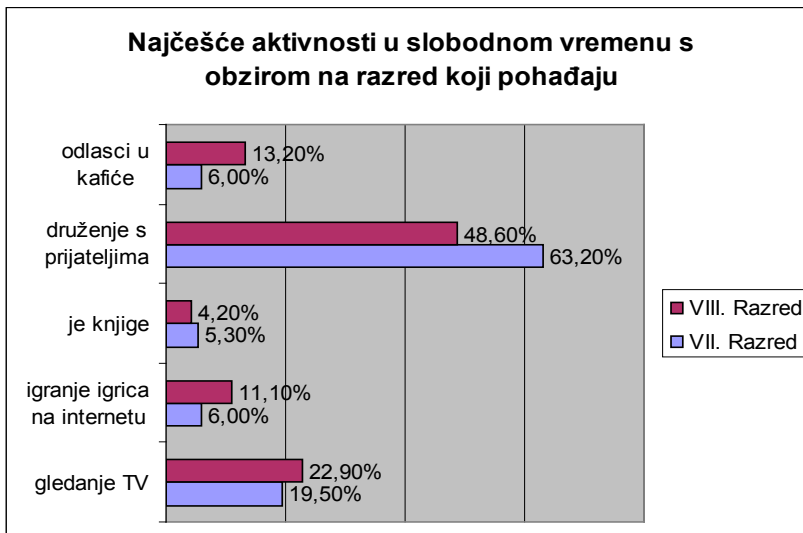
Kako smo ranije vidjeli, gotovo jedanaeset posto učenika sjedi dnevno više od pet sati ispred računala, koristeći internet, dvadeset pet posto njih je više od tri sata uz mobitel, a (iz ovog podatka zaključujemo) da 12% njih sjedi više od pet sati ispred televizora. To se nikako drugačije ne može nazvati nego ovisnost o medijima koji, osim zabavnih, sve više imaju i manipulirajuće sadržaje. To je iznimno važan argument u prilog tezi da nam trebaju stručnjaci iz oblasti medijske pedagogije. Na žalost tek neki nastavnički fakulteti imaju taj kolegij. Računalo u svojoj sobi ima 67,2% učenika, a ostali imaju računalo u dnevnoj sobi. Gotovo polovina učenika (47,70%) provodi manje od 1 sat na internetu. Unatoč relativno ohrabrujućih rezultata kod učenika, čak (26,20%) učenica provodi 2-3 sata dnevno na internetu.

Svoj profil na facebooku ima 27.4% od kojih je 68.4% otvoren samo za prijatelje. Dobiveni rezultati pokazuju da (22,60%) učenika VII. razreda i (33,30%) učenika VIII. razreda ima otvoren profil na facebooku. Vidimo kako učenici VIII. razreda u većem postotku imaju profil na facebooku što ne iznenađuje s obzirom na dobivene rezultate, da s dobi raste i vrijeme provođenja na internetu. Čak 81.2% odgovorilo je da ih roditelji ne kontroliraju dok su na internetu.

Ohrabrujući je podatak prema kojemu naši ispitanici slobodno vrijeme najviše koriste za druženje s prijateljima, pa za gledanje televizora, odlaske u kafiće, igranje igrice na internetu, te na kraju i

najmanje za čitanje knjiga. Na pitanje bez čega ne mogu na prvom mjestu je mobilni telefon- 30,7%, potom televizor 18,0%, pa internet 13,3%. Na pitanje da li se mogu suzdržati od televizije, interneta i mobilnog telefona potvrdno je odgovorilo točno 50%. Učenice u velikom postotku (42,50%), za razliku od učenika (16,80%), odgovaraju da ne mogu bez mobilnog telefona. To i ne iznenađuje s obzirom na rezultate da učenice u većoj mjeri gledaju televiziju i koriste internet. Učenici VII. razreda provode manje vremena na internetu od učenika VIII. razreda. Dakle, s dobi se povećava i razina provođenja vremena na internetu.

Dobiveni rezultati pokazuju da 22,60% učenika VII. razreda i 33,30% učenika VIII. razreda ima otvoren profil na facebooku. Vidimo kako učenici VIII. razreda u većem postotku imaju profil na facebooku što ne iznenađuje s obzirom na dobivene rezultate, da s dobi raste i vrijeme provođenja na internetu.

Vidimo da ovdje kao i kod nezavisne varijable spol nema značajne razlike u provođenju slobodnog vremena. Jedino možemo istaknuti da učenici VIII. razreda u dvostruko većem postotku (13,20%) provode slobodno vrijeme u kafićima za razliku od učenika VII. razreda (6,00%). Međutim, to je bilo za očekivati.

Stupanj obrazovanja oca ne utječe znatno na to koliko će vremena djeca provoditi pred televizorom. Zanimljivo je da učenici čiji je otac završio fakultet (visoka) u velikom postotku (40,40%) gledaju televiziju 2-3 sata dnevno. Učenici čiji je otac završio fakultet (viša), njih (27,50%) provode 3-5 sati dnevno gledajući televizor. Međutim, (dobili smo podatak) da stupanj obrazovanja oca utječe na izbor programa. Učenici čiji je otac završio fakultet (visoka) njih (12,80%) gleda obrazovne programe. Učenici čiji otac ima znanstveni stupanj njih (11,10%) gleda obrazovne programe. Učenici čiji je otac završio srednju školu njih (3,00%) gleda obrazovne programe, dok učenici čiji je otac završio nepotpunu osnovnu ili osnovnu školu uopće ne gledaju obrazovne programe, već u najvećem postotku gledaju serije. Sa stupnjem obrazovanja oca raste i učestalost razgovora s djecom o sadržajima koji se nude u medijima. Jedina je iznimka znanstveni stupanj, gdje nitko od učenika nije odgovorio da često razgovara s roditeljima o sadržajima koji se nude u medijima. Dobiveni rezultati su pokazali da stupanj obrazovanja oca ne utječe značajno na vrijeme koje učenici provode na internetu. S druge strane, dobili smo podatak da stupanj obrazovanja oca utječe na kontrolu djece dok su na internetu. Dakle, što je stupanje obrazovanja oca veći, veća je kontrola djece. Međutim, dobili smo podatak da stupanj obrazovanja majke ne utječe na to koliko učenici gledaju televiziju. Učenici čija je majka završila fakultet (viša) njih (20,80%) gledaju televiziju više od 5 sati dnevno, a učenici čija je majka završila fakultet (visoka) njih (53,10%) gledaju televiziju 2-3 sata dnevno. Stupanj obrazovanja majke gotovo u potpunosti izostaje u izboru vrste programa. S obzirom na dobivene rezultate možemo reći kako stupanj obrazovanje majke ne utječe na izbor programa za razliku od stupnja obrazovanja oca koji utječe na izbor programa. Što je stupanj obrazovanja majke viši raste i učestalost razgovora s djecom o sadržajima koji se nude u medijima. Dobiveni rezultati pokazuju kako stupanj obrazovanja majke ne utječe značajno na vrijeme koje učenici provode na internetu. Jednako tako, dobiveni rezultati pokazuju da stupanj obrazovanja majke ne utječe na kontrolu djece dok su na internetu. Zanimljiva je usporedba da sa stupnjem obrazovanja oca

je kontrola djece rasla (zajedno s njihovim stupnjem obrazovanja). Na pitanje jesu li voljni sudjelovati u programu „Igrom dva tjedna bez televizije, interneta i mobitela“. Dobili smo ohrabrujući podatak da ih je 32.9% izrazilo spremnost za sudjelovanjem, a od istih čak 93.4% misli da bi dobilo odobrenje od roditelja za sudjelovanjem u projektu. To je najoptimističniji podatak, jer govori o zdravoj obiteljskoj klimi. To je značajni indikator povjerenja djece i roditelja.

Umjesto zaključka

U prikazu rezultata iz ovog istraživanja mladi gotovo u potpunosti podržavaju ideju o izvanškolskim aktivnostima kroz osnivanje centra i/ili klubova za mlade. Analizirajući neke važne iskazane potrebe, probleme i interese mladih smatramo da bi takav centar značajno unaprijedio i olakšao usmjeravanje mladih ka «pozitivnim» načinima provođenja slobodnog vremena. Također, takva izvanškolska organizacija djelovala bi u smislu boljeg i većeg uključivanja mladih u društvenu zajednicu, ali isto tako bi se pružila pomoć u rješavanju problema svakodnevnice (na profesionalnom, socijalnom, psihološkom i pedagoškom planu). Formiranjem istih došlo bi do željene sinergije rada s mladima po župama, vrijednih entuzijasta, u školama i u civilnom sektoru. U suprotnom, imati ćemo ekspanziju anarhističkog pokreta mladih u svijetu i kod nas.²³

Tijekom posljednja dva desetljeća u većini zemalja Zapadne Europe nastajale su i razvijale se specifične inicijative poznate pod nazivima “Informativni centri za mlade”, ”Savjetodavne agencije mladih”, ”Službe za mlade” i slično. Ovi programi i strukture su se formirale najčešće na osnovi lokalne inicijative ili na poticaj državnih tijela. Model koji se pokazao uspješnim već više od 50 godina je francuski model *MJC Maison des jeunes et de la culture* ili u prijevodu *Kuća za mladež i kulturu*. Brojne udruge, športski klubovi i sekcije nisu primjerice, u Francuskoj, umanjile potrebu za stvaranjem *Kuće za mlade*, pa danas u cijeloj Francuskoj postoji više od 600 takvih kuća. Glavni razlog formiranja takvih centara leži u činjenici da

23 Više vidi u: Z. MILIŠA, Anarhističke implikacije oslobođanja od rada, u: *Riječki teološki časopis*, 17 (2009.), br. 2, str. 483-502.

kućni i školski odgoj, s jedne, i mediji s druge strane, nisu pokazali dovoljnu efikasnost za osmišljavanje slobodnog vremena i za otpor utjecajima ulice. Pored toga, istraživanja su pokazala da dokoličarenje i negativan utjecaj odnosno korištenje medija sve više potiskuju kreativno izražavanje mladih u slobodnovremenskim aktivnostima. Poticanjem otvaranja ovakvih ustanova stvorili bi koncept kojim bi se mladima prenijelo pravo značenje pojma slobode i odgovornosti. Rezultati posljednjeg istraživanja koje su proveli autori ovog rada u svibnju 2008 godine pokazuju da gotovo 11% učenika sjedi dane više od pet sati ispred računala, koristeći internet, 25% njih je više od tri sata uz mobitel, a da 12% njih sjedi više od pet sati ispred televizora. To se nikako drugačije ne može nazvati nego ovisnost o medijima, a koji, osim zabavnog, sve više imaju i manipulirajuće sadržaje koji bitno determiniraju kvalitetu korištenja slobodnog vremena mladih. To je iznimno važan argument u prilog tezi da nam trebaju stručnjaci iz područja medijske pedagogije i njihov angažman u školskim i izvanškolskim aktivnostima.

THE ROLE OF THE MEDIA IN THE YOUTH LEISURE TIME ORGANISATION

Summary

The research shows that young people support the idea of non-school organised activities, as centres or clubs. The analysis of the needs shows that such a centre would significantly promote and alleviate the efforts in the direction of the young towards “positive” ways of organising their free-time. Such an organisation would advance the involvement of the young in the social community, but would also offer a help on an everyday basis (professional, social, psychological and pedagogical levels). Formation of such centres would produce a much wanted synergy of the pastoral care of the youth in parishes with diligent enthusiasts, schools and civil sector in general. Would that not be the case, we will witness an expansion of the anarchistic movement of the young in the world and in our midst (Miliša, Z. 2009.). During the past two centuries most of Western European countries promoted the creation and development of specific initiatives known as “youth informative centres”, “youth advising agencies”, “youth services”, and similar. These programmes and structures were either based on local initiatives, or followed the stimulations coming from the state administration.

During the last 50 years the French “Maison des jeunes et de la culture” proved itself as a rather successful model. Many associations, sports clubs and sections did not (e.g. in France) lessen the need for establishing of house for youth, so today in France there are more than 600 such houses. Decisive was the fact that the family and school formation, as well as the media did not show a sufficient efficiency in organising the free-time and failed to form a resistance to the influences of the street. Beside this, researches showed that idleness and negative influence of the media suppress the creative expression of the youth in their free-time activities. Encouraging the establishment of such institutions would create a new concept of the realisation of the true meaning of freedom and responsibility. The

results of the last research promulgated by the authors of this work in May 2008, show that almost 11% of students sit more than 5 hours a day in front of the computer, 25% is more than 3 hours by the mobile phone, and 12% spend more than 5 hours in front of the television. This is the addiction to the media, that offer more manipulative than entertaining content, and determine the quality of the free-time of the youth. This is an extremely important argument supporting the theses that we need experts in the field of media pedagogy and their employment in school and non-school activities.

Key words: Free time, media, idleness.

